

tech odpustil zevrubnější ideově-uměleckou analýzu, že je až příliš rychle hotov například s Žáčkovou sbírkou *Mezi řečí* a že v námitkách proti Sýsovým sbírkám upadá do moralizování, proti němuž na jiných stránkách své práce zaujatě horlí.

Zfilozofičtění poezie a literatury, které je heslem dne a s nímž čile operují i ti, kdož jsou nejčastějším cílem Lukešových kritických nájezdů, klade se v Prozaické skutečnosti do protikladu ke smyslovosti a k poselství radosti, jako by se filozofie se smyslovým štěstím a životní dobrou mírou vylučovala, a nikoli ji podmiňovala! Jako kdyby v Čechách nikdy netvořil jistý Vítězslav Nezval a jako kdyby právě on neprojevil víc fyzického rozhledu a prozíravosti než zástup filozofujících poetů. Jako kdyby Šalda právě o Nezvalovi nenapsal, že „v nejlepších svých věcech byl svému národu strůjcem radosti“ a že „to není malá věc“, „důležitá jako chléb a snad důležitější ještě“.

Jestliže kritik nenajde „duchovní dimenzi“ tam, kde se neprojevuje tezí (jako se jí projevuje u písňových textů v knize souhlasně citovaných), nemusí to být chyba básníka, ale jeho interpreta.

Přesto není chyba, že Lukešova kniha vychází. I když při své kritičnosti a v obdivu k jedné podobě poezie a literatury zachází místy až k soudům krutě nespravedlivým, je výrazem touhy po literatuře niterně angažované ve společenských zápasech a vnese snad do našeho literárního života trochu ruchu.

(In: Lukeš, Jan: *Prozaická skutečnost*. Praha, 1982, s. 274–275.)

OTEVŘENÝ POLEMICKÝ ÚČET

Milan Blahynka

Když jsem před více než dvěma roky psal k Prozaické skutečnosti Jana Lukeše doslov přímo v názvu označený za „zálohu na polemiku“, neznal jsem a ani nemohl znát některé knížky tehdy ještě nevydané, Lukešovi známé z rukopisů. Když jsem nyní dostal Lukešovu práci do rukou

jako knihu, rozevřela se mi právě uprostřed na dvoustránce, kde se autor zabývá Bezouškovou Pohádkou o krásné panně Lilianě z Posledních polonahých prázdnin, a potěšil jsem se kritickým pohledem na tuto prózu. Nad slovy o „zcela povrchovém pojetí skutečnosti“ v secesně módní „pohádce“ se mi dokonce zezdalo, že naše stanoviska se sblíží a že polemiku nebude třeba příliš rozvíjet.

Důkladnější četba Lukešovy knihy mne však vyvedla z tohoto omylu a jsem si stále víc jist, že nelze ve sporu nepokračovat. Východiskem nového stupně polemiky může být například už prostá konfrontace rejstříku a bibliografie. Bibliografie registruje množství vývojově důležitých knih, jichž si Lukeš ke škodě svých výkladů buď nevšímá vůbec anebo jen letmo a okrajově. Pravda, bibliografický seznam se doplňuje do posledního okamžiku před tiskem snáze než interpretace, ale příčina rozporu netkví v technické stránce věci, vyplývá z apriornosti Lukešova hodnocení generace Sýsovy a Peterkovy.

Jen tak se mohlo stát, že autory svého srdce Lukeš vysledoval až do nejnovějších rukopisů teprve nyní vydávaných, kdežto u jiných stejnou zvidavost nevyvinul, zřejmě ničeho od nich nečekaje, takže například Peterkova Autobiografie vlka je sice zaznamenána v bibliografii, ale výklad se s ní nevyrovnává. Kdyby Lukeš k Autobiografii vlka třeba jen přihlédl, sotva by mohl tvrdit, že Peterka je z autorů budujících „svůj vztah ke světu na jednou provždy nalezených postojích“. Ačkoli kdo ví, co by Lukeš z Autobiografie vlka vše vyčetl, když v Obrance příchozích vidí únos „do krajů »zemitých« patriarchálních idyl – zcela v rozporu s vyhrcočeně protiidylickým zaměřením Peterkovy tvorby.

Jak apriorní zaujetí „proti“ otupuje kritikovu schopnost rozpoznat hodnoty, to je vidět na stránkách o Sýsově Americkém účtu i na prezírávém „vyřízení“ poezie Jaroslava Čejky. Když píše o Sýsovi, nemá Lukeš vůbec sluch pro humor, ironii a smysl pro obraz; dvě z nejlepších básní prohlásí svévolně za „vnucenou povinnost“, jakousi daň (neimputuje tu Sýsovi své vlastní pocity?) Když odbývá Čejku jako epigona, jaksi mu ani na mysl nepřišlo, že by tomuto básníku měl věnovat aspoň tolik pozornosti, kolik jinde skýtá písňovým textům ve jménu jejich popularity; Čejkovy verše mají značný čtenářský ohlas a je přinejmenším nedůslednost, když k němu nebere zřetel a nezamýšlí se nad ním, zatímco tezovité písňové texty sleduje v tichém obdivu.

Předpojatost, s níž Lukeš soudí a odsuzuje mladší českou poezii sedmdesátých let, která je mu až na několik výjimek podezřelá, vede koneckonců ke zkreslujícímu pohledu na literaturu minulého desetiletí vůbec. Protože Lukeš nerespektuje dialektickou jednotu kontinuity a diskontinuity, uzavírá

si přístup k pochopení základních vývojových tendencí v literatuře období konsolidace a nového rozvoje. Za zvláštní úvahu by stálo, není-li v pozadí leckterých tvrzení laciný ideál „levičáckého“ nonkonformismu. Polemický účet je otevřený.

(*Mladá fronta* 38, 1982, č. 244, 14. 10., s. 4)

GENERAČNÍ SONDA

Vladimír Novotný

Mladý český bohemista Jan Lukeš dokončil svou první knížku *Prozaická skutečnost* v prosinci 1979, ve věku 29 let; od té chvíle dozajista uplynulo hodně vody na českých literárních tocích a leccos vzešlo i zvadlo na literárních luzích, než *Mladá fronta* přivedla jeho kritickou prvotinu na svět. Toto zpoždění je nemilé o to víc, že Lukešova kniha zrcadlí pouze jeden závažný okamžik generačního myšlení, datovaný právě koncem minulého desetiletí, a jeho riskantnímu účtování s tehdejší mladou tvorbou dnes lze snadno vytknout vnější nečasovost: pozornost je nyní upřena na nová jména a nové knihy, některé práce mezitím zšedly. Nicméně nemůžeme přehlédnout, že autor mluví o základních problémech a otázkách: vždyť také jeho knížka byla napsána jako polemika.

Ona polemičnost, v níž bezpochyby „je ukryto to nejpřitažlivější koření kritiky“, spočívá v tom, že se Lukeš zaměřil výhradně na knihy mladých a mladších autorů ze sedmdesátých let a pomlčel tedy úplně o těch ostatních. Nevěří totiž na žádné idylické splynutí rozdílných duší a odmítá snahy cudně ukrývat generační vědomí: zabývá se přece pracemi literátů, kteří ponese slovesný vývoj v budoucnosti. Právě s jejich díly spojuje své „hledání nového východiska“, jak by mohl znít i podtitul jeho knihy. Z tohoto hlediska Lukeš – nejprve poněkud neurovnaně – nastínil teoretické souvislosti naší literární perspektivy a v dalších oddílech podrobil produkci dvacetiletých a třicetiletých autorů kritickému zkoumání „bez pověr a bez iluzí“.